

Intressant och lättläst om extrauterin graviditet

Isabel Stabile. **Ectopic pregnancy. Diagnosis and management.** 160 sidor. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. Pris £ 18.95. ISBN 0-521-49612-8.

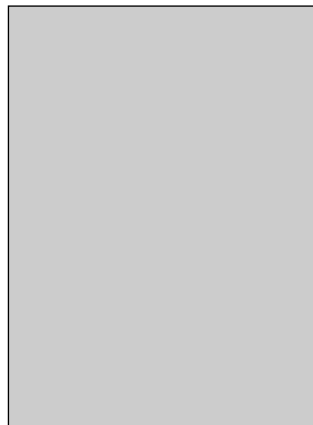
Recensent: docent Mats Ahlgren, forskningslaboratoriet, kvinnokliniken, Universitetssjukhuset, Lund.

Denna intressanta bok recenserades i Lancet i augusti 1996. Det har tagit tid för den att leta sig till Sverige. Författaren är professor vid Center for Biomedical Research, Florida University, USA, och hon presenterar en utmärkt översikt över aktuella kunskaper om diagnos och handläggning av extrauterin graviditet. Den pedagogiska uppläggningsen är föredömlig. Vart och ett av de elva kapitlen avslutas med »Point summary», och har man ont om tid kan man mycket väl få en god överblick bara genom att läsa dessa »points». Referenserna till varje kapitel är mycket väl valda, och Europa inklusive Skandinavien är väl representerat.

Kapitelrubrikerna omfattar 1. Incidence, aetiology and pathophysiology; 2. Clinical presentation of ectopic pregnancy; 3. Biochemical diagnosis; 4. Ultrasound diagnosis; 5. Surgical diagnosis; 6. Practical management of suspected ectopic pregnancy; 7. Extratubal and unusual ectopic pregnancies; 8. Medical treatment; 9. Conservative and expectant management; 10. Radical surgery; 11. Pregnancy after ectopic pregnancy. En epilög innehåller framtidsvisioner.

Sverige väl framme men problem kvarstår

I Sverige har vi legat väl framme när det gäller utvecklingen av både diagnostik och behandling av extrauterina graviditeter. Hjälpmedel i form av serum-hCG, på vissa håll serum-progesteron, och transvaginalt ultraljud har lett till allt tidigare diagnos. Tubarrupturerna har därför minskat i antal och därmed behovet av akut laparotomi på grund av blödningsschock. Laparoskopisk operation på dagtid är rutin på de flesta håll. I boken beskrivs allt detta på ett systematiskt

sätt. Men några problem kvarstår och poängteras av författaren.

Vid låga hCG-nivåer kan det vara svårt att skilja hotande spontan abort från extrauterin graviditet. Upprepade undersökningar är en självklarhet. Glädjande nog betonas möjligheten att granska material som framfötts ur uterus på förekomsten av chorion villi. Finns sådana har patienten inte extrauterin graviditet. Undantaget är förekomst av samtidig intra- och extrauterin graviditet (heterotopisk graviditet), vilket är vanligast efter in vitro-fertilisering.

Medicinsk behandling anges som lämplig i upp till 25 procent av alla extrauterina graviditeter. Metotrexat kan ges genom lokal injektion antingen laparoskopiskt, transvaginalt eller transcervikalt. Systematisk behandling med metotrexat anses inte lika bra. 80–90 procent av medicinsk behandling är framgångsrik med 80 procent framtida konception och 11 procent upprepade extrauterin graviditet. Det är ännu för tidigt att säga om medicinsk behandling är överlägsen kirurgisk vad gäller framtida fertilitet.

Spekulerar över framtidsvisioner

I epilögen spekulerar Isabel Stabile över två framtidsvisioner. Den första förutsätter sådana framsteg inom fiberoptik-tekniken att man kan kanalisera äggledaren och få en diagnos utan traumatisering och därefter också en skonsam behandling. Den andra visionen är att flytta en extrauterin graviditet till uterus. Det finns redan fyra fall i litteraturen, det första publicerat redan 1917 av Wal-

NYA BÖCKER

lace. Grudzinskas och medarbetare beskrev 1994 vilka förutsättningar som bör uppfyllas för att möjliggöra framtida »förflyttningar»: tidig och exakt diagnos, jourhavande team av kirurger och embryologer, snabba och exakta metoder för bestämning av karyotyp hos fostret samt utveckling av lämplig kirurgisk teknik. Den som lever får se!

Välskriven och värdefull

Sammanfattningsvis är det en välskriven, lättläst och värdefull bok, som bör finnas på varje kvinnokliniks bibliotek. •

Norsk öron-, näs- och hals- bok för allmän- läkare och studenter

Atle Rønning Arnesen. **Öre-, nese-, hals-sjukdommer – en kortfattat innføring.** 200 sidor. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. Pris 245 nkr. ISBN 82-00-41570-8.

Recensent: distriktsläkare Liselott Tano, vårdcentralen Sanden, Boden.

Författaren, som är öron-, näs- och halsspecialist, har försökt att anpassa boken till allmänläkare och studenter. Specialistutredningar och behandlingar berörs endast ytligt.

Lättläst och användbar

Boken är indelad i kapitel efter öron-, näs- och halsområdets anatomi. Varje kapitel är i sin tur indelat i underrubriker, där följande återkommer regelbundet: anatomi och fysiologi; undersökningsteknik; symptom; vanliga sjukdomar; behandling; vad förväntas av allmänläkare; fallbeskrivningar.

Denna uppläggning gör boken lättläst och praktiskt användbar. Anatomi och fysiologi beskrivs kortfattat och relevant. Undersökningsmetoder/-teknik ger en del praktiska tips, t ex hur man kan uppskatta hörselnedsättning i decibel utifrån tal-viskprov. De symptom och sjukdomar som tas upp känns väl igen från en all-

mänläkares vardag, och de utförliga fallbeskrivningarna från verkligheten är pedagogiskt framställda.

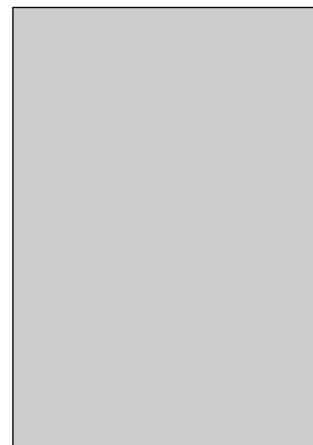
Norska behandlingsprinciper

När det gäller behandling/uppföljning av olika sjukdomar beskrivs enligt författaren accepterade norska behandlingsprinciper. Det är inte mycket som skiljer sig från svenska rutiner, men en del intressanta skillnader finns. Exempelvis behandlas akuta media otiter med antibiotika (V-penicillin i tredos i fem dagar) och näsdroppar (Otrivin 4–5 ggr per dygn i upp till tio dygn). En behandlad akut media otit med normalförlopp föranleder läkarkontakt efter en vecka och kontroll med otoskopi och hörselprov efter sex till sju veckor. Även otosalingiter behandlas med näsdroppar (Otrivin 4 ggr dagligen i två till tre veckor). För allmänläkaren finns det mycket intressant att läsa under rubriken »Hva forventes i allmennpraksis?» Här kan man se både skillnader och likheter mellan svenska och norska förhållanden. Exempelvis förväntas det inte att allmänläkaren har tillgång till öronmikroskop. Följaktligen blir rensugning av externa otiter en specialistuppgift. Däremot räknar man med att varje välutrustad vårdcentral har en tympanometer och inom en nära framtid även tillgång till otoakustiska emissioner (används bl a för hörselscreening på spädbarn).

Det förväntas inte att allmänläkare ska etsa näsblödningar, spola bihålor eller finnalpunktera resistenser, och indirekt epifaryngoskopi ses som en specialistuppgift.

Svensk bok önskvärd

Trots att boken är skriven efter norska förhållanden har även en svensk allmänläkare

ANNONS

ANNONS

ANNONS

gott utbyte av den. Önskvärt vore dock en liknande bok, skriven efter svenska förhållanden, av öron-, näs- och halsläkare och allmänläkare i samarbete. •

Referensverk om kväveoxid

Warren M Zapol, Kenneth D Bloch, eds. **Nitric oxide and the lung**. Volume 98. 469 sidor. New York: Marcel Dekker, 1997. Pris \$ 165. ISBN 0-8247-9725-6.

Recensent: professor Göran Hedenstierna, kliniskt fysiologiska avdelningen, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

En ny bok har kommit ut i serien »Lung biology in health and disease», som publiceras av Marcel Dekkers förlag. Kännetecknande för böckerna i denna serie är att de befinner sig i den vetenskapliga frontlinjen och att de kan användas som referensverk av såväl forskaren som den kunskapsträngande kliniker. Den nya boken heter »Nitric oxide and the lung» och är redigerad av Warren Zapol och Kenneth Bloch. Man kan inte annat säga än att de har lyckats med sin uppgift: att skapa ytterligare ett referensverk.

Livräddande luftförorening

Louis Ignarro var en av dem som visade att »endothelium-derived relaxing factor» var en så simpel molekyl som kväveoxid (NO) (även om Salvador Moncada grupp var härsmännen före). Följdriktigt inleder Ignarro boken med ett inträngande kapitel om NO och cykliskt GMP som signalsubstans. Därpå följer ett par kapitel om olika isoformer av NO-syntetas och dessas distribution i lungvävnaden.

Bland författarna märks Jonathan Stamler, som gjort inträngande studier i hur NO kan transporteras i kroppen i aktiv eller »uppväckningsbar» form. NO kan mätas i utandningsluft, vilket först beskrevs av Lars Gustafsson. Han bidrar med ett kapitel om var NO bildas i lunga och luftvägsträd och vilken betydelse denna NO-bildning kan ha. Flera kapitel beskriver den fascinerande utvecklingen av hur »luftföroreningen» NO blir en medicinsk gas med livräddande egenskaper vid neonatal pulmonell hypertonien och hypoxemi.

NYA BÖCKER

Innehållsrik rapport om ärftliga sjukdomar

Control of hereditary diseases. WHO technical report series 865. 84 sidor. Geneva: World Health Organization, 1997. Pris Sw fr 16. ISBN 92-4120865-1.

Recensent: professor Karl-Henrik Gustavson, klinisk genetik, Akademiska barnsjukhuset, Uppsala.

I rapporten har bidragen från the WHO Scientific Group on the Control of Hereditary Diseases möte i Geneve november 1993, publicerats. Rapporten tar upp aktuella och tänkbara framtida möjligheter att använda genetiska kunskaper och metoder inom hälso- och sjukvård.

DNA-baserad diagnostik

Det första kapitlet handlar om humana genomets DNA-struktur, DNA-teknologin och dess tillämpning för diagnostik av genetiskt betingade sjukdomar och utvecklingsrubbningar. När HUGO-projektets målsättning att kartlägga den ärftliga arvsmassan och identifiera de flesta av arvsmassans ca 60 000 gener är fullföljd före år 2005, räknar man med att kunna utföra DNA-baserad diagnostik och anlagstestning för ett mycket stort antal monogena sjukdomar samt prediktiv gentestning av multifaktoriellt betingade sjukdomar såsom hypertoni, ateroskleros, diabetes, psykiska sjukdomar och vissa former av cancer.

Missbildningar och sjukdomar

I det följande kapitlet presenteras incidens och prevalens för de vanligaste genetiskt betingade missbildningarna, utvecklingsrubbningarna och sjukdomarna i såväl industrialiserade länder som u-länder. Möjligheter till behandling och förebyggande insatser diskuteras kortfattat.

I nästa kapitel belyses genetiska faktorerens betydelse för uppkomsten av hjärt-kärlsjukdomar, cancer, allergiska sjukdomar, diabetes, psykiska sjukdomar och andra multifak-

toriellt betingade tillstånd. I följande kapitel diskuteras förebyggande möjligheter på individ-, familje- och populationsnivå, inkluderande antenatal screening, prenataldiagnostik samt nyföddhets- och populationsscreeningar av genetiskt betingade sjukdomar. Det framhålls att dylika preventivt inriktade åtgärder är av stor vikt för den enskilda familjen och också ofta leder till betydande ekonomiska vinster.

Genetisk rådgivning och etiska frågor

I separata kapitel presenteras och diskuteras genetisk rådgivning, fosterdiagnostik och behandling av foster med genetiskt betingade sjukdomar. Organisationsmodeller för klinisk genetisk service på olika nivåer inom hälso- och sjukvård diskuteras, och vikten av utbildning och information poängteras.

Ju mer kunskap vi får om människans arvs massa och ju fler metoder som kommer att kunna tillämpas inom hälso- och sjukvård i stor skala, desto fler etiskt svåra frågor väcks. I det avslutande kapitlet tas etiska frågor – inkluderande »human rights and autonomous decision-making versus regulation in society» – samt behovet av lagstiftning upp till diskussion.

Rapporten som avslutas med expertgruppens rekommendationer är koncis, klart och redigt disponerad med bra figur- och tabellmaterial samt en aktuell referenslista inkluderande översiktssliteratur. Rapporten är trots sitt lilla format mycket innehållsrik och kan rekommenderas till läkare, politiker och administratörer med intresse för tillämpning av DNA-teknologi inom hälso- och sjukvård. •

Adressera korrespondens om nya böcker och recensioner till:

Bokredaktionen, Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.

En bibel för kväveoxidbejakare

NO som en molekyl i immunförsvarets tjänst berörs inte närmare i boken. Det är dock inte heller en »uppgift» begränsad till lungan. Den myckenhet kunskap som finns i boken i övriga hänseenden gör den förvisso till en bibel för den som bejakar NO, och även för den som behöver övertygas! •